

VODIČ ZA GRAĐANE

KRIVIČNO DJELO

Osnovni pojmovi i instituti prema Krivičnom zakonu Federacije
Bosne i Hercegovine

Pregled članova 21–34: pojam krivičnog djela, način, vrijeme i mjesto
učinjenja, nužna odbrana, krajnja nužda, pokušaj i saučesništvo — pojašnjeno
jednostavnim jezikom.

Materijal je namijenjen informisanju građana i ne predstavlja pravni savjet.

Šta je krivično djelo?

Krivično djelo je protupravno (zakonom zabranjeno) djelo, čija su obilježja tačno propisana zakonom, i za koje je predviđena krivičnopravna sankcija (kazna ili druga sankcija).

1

Protupravnost

Djelo je suprotno zakonu — pravni poredak ga zabranjuje.

2

Zakonska obilježja

Djelo mora tačno odgovarati opisu iz zakona (npr. krađa, prijetnja...).

3

Krivičnopravna sankcija

Za djelo mora biti propisana kazna ili druga sankcija koju izriče sud.

Način, vrijeme i mjesto učinjenja djela

NAČIN UČINJENJA

1

Činjenjem

Aktivnom radnjom — učinitelj nešto uradi suprotno zakonu.

2

Nečinjenjem

Propuštanjem radnje koju je učinitelj bio pravno dužan preduzeti, ako je to po značaju izjednačeno s činjenjem.

VRIJEME I MJESTO UČINJENJA

Vrijeme učinjenja

Djelo je učinjeno u trenutku kada je učinitelj radio (ili bio dužan raditi) — bez obzira kada je posljedica nastupila.

Mjesto učinjenja

Djelo je učinjeno kako u mjestu gdje je učinitelj radio, tako i u mjestu gdje je posljedica potpuno ili djelimično nastupila — uključujući slučajeve pokušaja i saučesništva.

Beznačajno djelo

Nije krivično djelo ono djelo koje, iako formalno sadrži zakonom određena obilježja krivičnog djela, zbog svoje prirode i težine ne predstavlja stvarnu društvenu opasnost.

Sud to cijeni prema:

- prirodi i težini djela
- načinu na koji je djelo počinjeno
- neznatnosti ili nepostojanju štetnih posljedica, odnosno pribavljene koristi
- niskom stepenu krivice počinitelja

ZAŠTO JE OVO VAŽNO?

Ovo pravilo štiti građane od nesrazmjernog gonjenja za sitne, društveno beznačajne postupke, pravosuđe se usmjerava na djela koja stvarno ugrožavaju zajednicu.

Nužna odbrana

Nije krivično djelo ono koje je učinjeno u nužnoj odbrani — kada osoba odbija istovremeni ili direktno predstojeći protivpravni napad, na način srazmjeran napadu.

1

Napad

Postoji istovremeni ili direktno predstojeći protivpravni napad na učitelja ili drugu osobu.

2

Odbrana

Odbrana mora biti neophodno potrebna i srazmjerna napadu koji se odbija.

3

Prekoračenje

Ako se pređu granice nužne odbrane, moguća je blaža kazna, a u slučaju jake razdraženosti ili straha i oslobođenje od kazne.

Krajnja nužda

Krajnja nužda postoji kada je djelo učinjeno da bi se otklonila istovremena ili direktno predstojeća neskrivljena opasnost, koja se nije mogla otkloniti na drugi način, pod uvjetom da učinjeno zlo nije veće od zla koje je prijetilo.

Ne postoji krajnja nužda ako je osoba bila dužna izložiti se toj opasnosti (npr. po prirodi svog posla).

Ko sam izazove opasnost iz nehata, ili prekorači granice krajnje nužde, može se blaže kazniti, a pod naročito olakšavajućim okolnostima i osloboditi kazne.

PRAVILO RAVNOTEŽE

Opasnost ↔ Učinjeno zlo

Učinjeno zlo ne smije biti veće od zla koje je prijetilo.

Sila i prijetnja

Neodoljiva sila

Djelo počinjeno pod djelovanjem neodoljive sile nije krivično djelo. Odgovornom se smatra osoba koja je tu silu primijenila.

Odoljiva sila ili prijetnja

Ko počini krivično djelo pod djelovanjem sile ili prijetnje kojoj se mogao oduprijeti, može se blaže kazniti.

Pokušaj krivičnog djela

1

Pokušaj

Ko s umišljajem započne činjenje djela, ali ga ne dovrši, kažnjava se za pokušaj, ako je za djelo propisana kazna zatvora od 3 godine ili teža, ili ako zakon izričito predviđa kažnjavanje pokušaja.

2

Nepodobni pokušaj

Ako se djelo pokuša neprikladnim sredstvom ili prema neprikladnom predmetu, učinitelj se može osloboditi kazne ili blaže kazniti.

3

Dobrovoljni odustanak

Ko dobrovoljno odustane od započetog pokušaja, može se osloboditi kazne, ali odgovara za radnje koje same čine drugo krivično djelo.

Saučesništvo u krivičnom djelu

1

Saučiniteljstvo

Ako više osoba zajednički učini djelo ili na odlučujući način doprinosi izvršenju, svaka osoba se kažnjava kaznom propisanom za to djelo.

2

Podstrekavanje

Ko drugog s umišljajem navede da učini djelo, kažnjava se kao da ga je sam učinio.

3

Pomaganje

Ko drugom s umišljajem pomogne u učinjenju djela (savjetom, sredstvima, uklanjanjem prepreka...), kažnjava se kao da ga je sam učinio, uz mogućnost blaže kazne.

Podstrekavanjem se smatra naročito: molba, ubjeđivanje ili nagovaranje, prikazivanje koristi, davanje ili obećavanje poklona, zloupotreba odnosa podređenosti ili zavisnosti, dovođenje u zabludu.

Granice krivice i kažnjivosti saučesnika

1

Lična odgovornost

Saučesnik odgovara u granicama svog umišljaja ili nehata, a podstrekač i pomagač u granicama svog umišljaja.

2

Sprečavanje djela

Saučesnik, podstrekač ili pomagač koji dobrovoljno spriječi učinjenje djela, sud će ga osloboditi kazne.

3

Osobne okolnosti

Lični odnosi i okolnosti koje isključuju krivicu ili omogućavaju ublažavanje/ oslobodjenje od kazne uzimaju se u obzir samo za osobu kod koje takve okolnosti zaista postoje.

Zašto je ovo važno znati?

- 1 Ne postoji krivično djelo bez zakonske odredbe koja ga propisuje kao takvo.
- 2 Zakon predviđa situacije (nužna odbrana, krajnja nužda, neodoljiva sila) kada djelo, iako izgleda kao krivično, to zapravo nije.
- 3 Odgovornost učinitelja i saučesnika (podstrekača, pomagača) cijeni se pojedinačno, prema stepenu krivice svakog od njih.

Materijal je namijenjen informisanju građana i ne predstavlja pravni savjet.